

Asia: VN/26120/2023

Arviomuistio viranomaisia koskevista seuraamuksista tietosuojalainsäädännön rikkomisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtori kiittää saamastaan lausuntopyynnöstä ja lausuu seuraavaa:

Arviomuistio viranomaisia koskevista seuraamuksista tietosuojalainsäädännön rikkomisesta on kattava ja tuo esiin olennaisesti punnittavia asioita.

1. Valtion norminpurkulinja

Julkishallinnolle määrättävä hallinnollinen seurausmaksu kuuluu kansallisen liikkumavaran piiriin ja sen käyttöönottoaminen lisäisi sääntelyä. Normien purkaminen eli lakisääteisen tehtävän hoitamiseen liittyvän yksityiskohtaisen sääntelyn eli velvoitteiden keventäminen on ollut mm.

Valtiovarainministeriön tehtävänä vuonna 2024. EU:n jäsenvaltioilleen laissa säätämän kansallisen liikkumavaran säilyttäminen laajana olisi norminpurkulinjan mukaista.

2. Sakottamisen johdonmukaisuus Valtorin kohdalla

Arviomuistion sivulla 80 asiaa koskevassa arvioinnissa pyydetään huomioimaan sakottamisen johdonmukaisuus.

Valtori tuottaa yhteisiä palveluja lähes koko valtionhallinnolle ja asiakaskuntaan kuuluu niin rikosasioita käsitteleviä, kuin muitakin viranomaisia.

Lähtökohtaisesti hallinnollinen seuraamusmaksu koskee rekisterinpitäjiä. Huomioitava on, että Valtorin roolin määrittäminen käsittelijänä ja yhteisrekisterinpitäjänä on haasteellista ja aiheen osalta on lisäksi mahdollinen lakimuutos tulossa.

Mikäli hallinnollinen seuraamusmaksu rajataan eri tavoin eri viranomaisille arviomuistion sivuilla 77 ja 81 kuvattujen kansainvälisten esimerkkien

mukaisesti, seuraamusmaksusäännöstä sovellettaisiin yhteisessäkin palvelussa Valtoriin asiakasvirastosta ja tilanteesta riippuen eri tavoilla.

Sakottaminen näyttäytyisi tällöin edellä kuvatun perusteella epäjohdonmukaisena.

3. Mahdolliseen maksimisakkoon varautumisen taloudelliset vaikutukset

Hallinnollisten seuraamusmaksujen maksimisumma on 20 MEUR. Mahdollisen hallinnollisen seuraamusmaksun vaikutukset Valtorin toimintaan voisivat olla merkittäviä.

Hallinnollisen seuraamusmaksun maksimisumma olisi suuri strateginen riski ja varautumistavan valinta vaatisi strategisen johdon päätöksentekoa esimerkiksi

siitä, kuinka voisimme palvelukeskuksena varautua etukäteen mahdolliseen seuraamusmaksuun.

Yksi vaihtoehto on kerätä maksimisakon suuruinen vararahasto asiakasmaksuista.

Valtorilla ei ole omaa budjettirahoitusta, joten varat hallinnolliseen seuraamusmaksuun (maksimisumma 20 MEUR) jouduttaisiin keräämään Valtorin asiakasmaksuilla sisällyttämällä maksimisumma palveluiden hintaan. Tällä olisi merkittävä palveluiden hintatasoa nostava vaikutus. Toinen rahoitusvaihtoehto

on esimerkiksi erillinen määrärahamomentti, jonne VM myöntäisi maksimi seuraamusmaksua vastaavan määrärahan.

Valtorin keräämiä palvelukeskusvirastona asiakasmaksuja voidaan tällä hetkellä kerätä vain toiminnan kulujen kattamiseen. Mahdollinen hallinnollisten

seuraamusmaksujen maksaminen saattaisi edellä kuvatun perusteella vaatia palvelukeskuksia koskevien säädösten muuttamista siten, että virastot voisivat

kerätä ja säilyttää vararahastoja.

4. Matala seuraamusmaksu vs. huomautusten julkisuusvaikutus

Huomautusten vaikutusta sekä huomautuksen saaneeseen organisaatioon, että muihin julkishallinnon organisaatioihin, voisi tutkia tarkemmin. Mikäli

hallinnollinen seuraamusmaksu tulisi arviomuistion sivuilla 77 ja 81 kuvattujen kansainvälisten esimerkkien mukaisesti maksimimäärää matalampana,

sen tehokkuutta on ilman selvitystä vaikea arvioida suhteessa huomautukseen ja sen tuottamaan julkisuusvaikutukseen.

Arviomuistion sivulla 30 kuvatulla tavalla julkishallinnolle on annettu sakonsijasta huomautuksia. Valtorissa seurataan tarkoin tietosuojavaltuutetun julkaisemia

ratkaisuja (huomautuksia), sillä niiden avulla voidaan tulkita tietosuoja-asetuksen vaatimuksia käytännönläheisemmin. Huomautuksella on vahva toimintaa

ohjaava vaikutus niin rikkomuksen tehneeseen viranomaiseen, kuin muihinkin viranomaisiin.

5. Virkavastuun kattavuus ja päällekkäiset seuraukset

Kuten perustuslakivaliokunta on todennut lausunnossaan, jota arviomuistiossa lainataan mm. sivulla 80, jokaisen viranomaisen toiminta perustuu lakiin, ja

viranomaiset noudattavat lakia viran puolesta ja virkavastuulla. Viranomaiset suorittavat lakisääteisiä tehtäviään ja noudattavat niiden toiminnan perusteisiin

liittyviä lukuisia lakeja arkityössään ilman erillisiä seuraamusmaksuja.

Valtionhallintoon kohdistuvan rikosoikeudellisen virkavastuun tehokkuutta tulisi kuitenkin tarkastella kokonaisuutena. Esimerkiksi Valtorin toimintaa sääntelemään on säädetty kaksi lakia, laki valtion yhteisten tietoja viestintäteknisten palvelujen järjestämisestä, eli tori-laki sekä laki julkisen hallinnon

turvallisuusverkkotoiminnasta, eli tuve-laki. Kaikkia rikoslain 45 luvun kohtia ei sovelleta työsuhteisiin henkilöihin. Tuve palvelutuotannon alihankkijat ja heidän

henkilökuntansa ovat tuve-lain mukaisissa tehtävissään rikosoikeudellisessa virkavastuussa. Valtori käyttää lisäksi ulkoisia konsultteja, joilla on virkavastuu

tuve-lain mukaisissa tehtävissään, mutta ei tori-lain mukaisissa tehtävissään.

Edellä selvitetyn perusteella yksittäisen EU-säädöksen kansallinen liikkumavara ole riittävän laaja näkökulma selvitettäessä valtion toiminnassa havaittavien

rikkomusten seuraamusten tehokkuutta. Sen sijasta valtion toimintaa koskevaan laajaan lainsäädäntöön liittyvien rikkomusten seuraamuksia ja niiden

tehokkuutta tulisi tarkastella kokonaisuutena. Samoin mahdollisten päivitysten tulisi kohdentua valtion toimintaan kokonaisuutena.

Yksittäisiin lakeihin lisättynä hallinnollisesta seuraamusmaksusta saattaa tulla päällekkäinen sanktio virkavastuun kanssa, jolloin tulisi harkita, että hallinnollisen sakon käyttötapauksissa (eli ko. lain soveltamisala) ei virkavastuuta noudatettaisi lainkaan.

6. Yhteenveto

On vaikea arvioida, miten hallinnolliset tietosuojaan liittyvät sakot vaikuttaisivat viranomaisten toimintaan ja talouteen. Selvää on, että sääntelyn rajoituksia

tulisi harkita esimerkiksi seuraamusmaksun määrän ja laajuuden sekä johdonmukaisuuden osalta.

Taskinen Pirkko
Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtori